

ПАРТИЙНИ
СЫНДЫРАЛ

Партия аге организациаларынын ажил-чорудууларын, аларнын сорулгаларынын тутайын СЭКП Тыва обкомунун III пленумунга чыгаалжып тура, шийтпирлерин күүселдезинин хыналдазын организастаарында четпестерин база окзалап айыткан. Шийтпирлерин партия хуралдарында хулаап алыры — ол дөргө аге организацианын ажил-херек дөш чүткүлдү демиселинин чүт-де эгези болур.

Тыва автоөргөлдөмү партия аге организацианын коммунистер болгаш кежигүн эвестериниң орту-нунга ажилды кошкоч чорудуп турар. Бо аге организациа состав талазы-биле чүтүт эвес, амгы үеде ийне 27 коммунистер, партия кежигүнгө бир кандидат бар. Ийне-лаа манаа 1965 чылда 40 чедир коммунистер бактап турганы оон уугу организациа болуп шыдаарын херекчел турар. Отчеттүт үениң дүргүзүндө 3 ий-жигиниң партия кежигүнгө, бир ийжигини — кандидатка хулаап ала, бодунуң хураалың өсүрер дөш болгунар аргаларын кылмып кел-ген-не харын. Ийне-лаа болза партияга кирип болур төлөптүг ийжигер автоөргөлдөмү аппаратында болгаш оон эргезинде турар. Кылмын транспорт-ажылга кы-нотаразында бар. Бир эвес олар-биле ажылды чорудар болза, өмүдө талазы-биле ажылга ий-жиг болур ийне.

Эге организациа чыл эгезинден бээр 8 партия хуралын эрттирген. А ол хуралдарын чамызын үүрүк айтырлар чыгаалжып.

Шийтпирлерин күүселдези дээш

Партия организацианын ий-жи-ки, бодурулгач айтырларынга холбашкан чамызы-ла хурал бол-ган. Ол дөргө эргелелин план кылдынын ажилынын тутайын-да оон эргелелин эш Ковалевтин илеткел болур.

Партия хуралдарынын эвеш эртин турары-биле калы, хулаап алган шийтпирлерин боттанып-газиче хандалаан турар. Чы-жек кылдыр, 1965 чылдын де-кабрь 8-те болган парторгана-циялык ажил хуралын ап көрөт. Орта чутула айтырлыг чыга-лашкан: «СЭКП ТК-нын сентябрь пленумунун түнелери болгаш автоөргөлдөмү партия органи-зацианын сорулгалары». Ук ху-ралдын доктаалында мындыг пункт бар: «Автоөргөлдөмү начальниги эш Антисевке — экономиктиң анал-из бюрозун тургузарын сүмелээр болгаш ол бюрозун ажилынын кол улангышынын эргелелин чыгырамында турар бодурулге-лерде камнаалганын аргаларын дилеп тыварынче уландыраар». Бо пункт кандыг-лаа күүселде чок арткан.

Өске бир хуралдын шийтпир ба-ла мындыг салым-чолга та-варышкан: ол дөргө үстүндө де-мөдөргөлдөмү план кылдынын ажилын дынаан хурал болур. Оон шийтпиринде: «автоөргөлдөмү чамында экономиктиң чөлдүлелин ажилын дилгизип чорудар» деп бижээн. Ук хуралдын протоколун-да дөш арга-хөгүмчегин күүсел-дезинин хулаазын бери тодар-гай айтып, бо чылдын январь 20-ге чедир план кылдынын эконо-микти ажил панын ажиллап кылгаш, бадылаар болгаш оон

күүселдезин боттандырып эгелээр деп айтылган болган. Бүдүн чыл дүргүзүндө оон күүселдезин парт-бюро хынал көрбөсөн.

Партбюронун чаа сонгуккан секретары эш Тутаржик бо бүгү четпестерин дээрй элип алырын ааап турар. Довар-лаа бол, эр-тип тургулап хуралдарын про-токолдарын барымдалаар чүве болза, хуралдарын эртин турар декили чүгээр. Аааа коммуни-стер, а ажил хуралдарга — кол-лектив кежигүнери ийнекейлиг кирип, шүгүмчүлөдүг болгаш ажил-херекчи саналарын кирип турар. Ийне-лаа-да ол саналар-ны, сүмелерин амыралга бот-тандырап дөш кичаңгей алы-рын партбюро сагыш салбайн келген.

Чаа сонгуккан партбюро ий-не-лаа хуралдаан. Ол дөргө октябрь 17-де отчет-сонгукталыг хура-лын кежигүнери дөраан болган баштайгы хуралга органиастыг айтырлыг чыгаалжып, аааа улаш-тыр, дөраамында хун — байыр-дал көмөсизин сонгук хурал кылган. Оон-биле бүгү ажил сек-саан. Ол хурал соонда бүдүн чартык ай эрткен, бо үениң дүр-гүзүндө партбюро хурал кылбаан, чамыс-даа айтырлыг шийтпирле-вөөн.

Партийжи-политиктиг ажилдын планы орта кылдыныан. Кол-биле шорбайлаан 4 пункттуг ол планчыгаш партия организациа-зынын ноябрьда чорудар ажил-ынын тутайын тодаргай көртүс-пөөн.

Партбюронун баштайгы хуралы коллективте улусту контролга дуулаар бодуруг уаурутуу би-

ро кежигүнү эш Солдатова даас-кан. Аааа чедир ол бөдүктүг ке-жигүнери бери орта бидинмес. А бөдүг ажиллап турар бе деп айтырлыг, секретары эш Тутар-жик: «Чүгү-лаа чорутпайн ту-рар» деп дөш харылап турар.

Бо партия аге организацианын-да коммунистерин кол-кол чөргө-те быжылгаар ажил эки тургус-туганын демделээр херек. Авто-өргөлдөмү аппаратында 19 коммунист, Кызылда транспорт-ажылга кынтаразында — 5, авто-школада — 2 болгаш техниктиг хандырылга чөргөлдө — 2 комму-нист быжылгатынган.

Коммунистерин болгаш кежиг-гүн эвестерин политөөргөлдөмү эргелде чүгээр. Кызылдын тран-спорт-ажылга кынтаразынын ча-пында 9 ийне аге политшколада ийи чыл өөренип турар. Оон про-пагандин анык коммунист эш Новоселова бодунун партийжи даалганын ак сеткилдиг күүселди келген. Коллектив кежигүнериниң улуг тургуу ортумак тускай болгаш дөш өөрдилге чөргөлдө-де бот-өөрдилге-биле өөренип ту-рар. Ийне-лаа эргелелин ууру-тур ажилдакчылары эштер Ту-таржик, Солдатов, Макаренко, Ту-пичин олар полит-өөргөлдөгенин кандыг-лаа хөриин мычгага че-дир шилип албаан эдөптөгү.

Бо бүгү четпестерин чалдып, партийжи-органиастыг болгаш политиктиг ажилдын декилиг бидери ук партия организациа-зынын ухурутууларын негет-тинип турар.

О. НАМЧЫЛАН, СЭП хормонунун штаттан дашаар инструктору.

БЕЛОРУССИЯ. Барыин Двина хеминиң өң тала-ны эринде, Витебск хоорайдан ырак эвезде, че-мишчилдег кылырынга хөргөлгүз тускай чугай-ны назып турар. Ам ында чаа заводту дудуп ту-рар. Ол завод амылгалга кириген соонда чурттуг колхозтары болгаш совхозтары чартык миллион тонна чемишчилгени чылда немей алыр апар. ЧУРУНГА: «Химмонтаж» трестин монтажни-тери А. Лопата, Л. Бойков, В. Павлов оларынч кургудылга барабаннорын элп турары. Г. УСАМОВТУҢ ФОТОЗ. СЭТА-нын фотохроникасы.

Кол чүүл — быжыг харылзаада

«Тыва кобальт» комбинаттын коммунистер партия хуралында чыгып келгеш, партия аге органи-зациаларынын ролунун тутайын чыгаалжып, Парток секретары эш В. С. Глаздин илеткел кылган.

Чаа беш чылда ажилдагы ки-рер «Тыва кобальт» комбинаты Тываның бодурукчу күштерин хөгжүдериңе чутула черин ээлеп турар. Ийне партия аге органи-зациаларында бо чагай херекке төлөптүг улуг кирип турарлар-ны демелээр херек. Комбинат-тын капитал тутууларын болгаш ажиллап турар бодурулгелерин электри энергияны болгаш чы-лым-биле хандырынын харым-салгалыг айтырын Хову-Аскинда ТЭЦ-ниң коллектив чедикши-нин күүсеткен. Ийне партия аге организациа (секретары эш А. В. Бабкин) партийжи болгаш хөй-ниити даалгаларын комму-нистерге берип, оон түнелзин хы-нап, чыгаалжып, ол арга-биле коммунистерниң хууда харым-салгалын бидеткен. Түнелинде, ТЭЦ-ниң ийити базаның про-дукция бодурулгези 11 айларда 102,3 хуу күүсеттинген. Бүдү-рүдгө 12 чартыкчы болгаш чогаалдыкчы саналар кирип, 3,2 мун рубль камнап алдынган. Пар-тиянын шийтпирлерин амыралга төлөптүг күүселди турар му-накчы кижилерин партия хура-лениңе кирип алганы-биле бо организациа өскөн. Инженер Ша-блеев, мастерлер Зверев, Ермо-

лаев оларын партияга хулаап ал-ган.

Эрткен 11 айларда чүк сөөр-түлгезиниң, пассажир аргыжы-газынын талазы-биле күртүе пла-нын 106,2 хуу күүсеткен Хову-Аскинда АТА-ның (партия аге организациа секретары эш И. С. Шадрин) эки ажилдаанын де-мелээр чутула.

Кадрлар-биле ажилды мында эки тургускан. Ак сеткилдиг ажиллап турарлар, амырал-чуртталгага үлгөргөч чыгаалжып Русанов, Горин олар каймы-даа автотехникумда өөренип турарлар. Камнаалгазы 1300 рубль болур, 22 чартыкчы болгаш чогаалдыкчы саналарын бодурулгеге неперет-кен.

«Тыва кобальт» тудат эрге-лелинде партия аге организациа-зынын секретары эш Зубов «ажылга чайкок мен» деп сыл-далган алган, капитал тутууда четпестерин чалдыктыр талазы-биле чүгү-лаа кылбаан. Коммунистер Министров, Сат Чолдан-ов, Хо-мушук, Маслов ажилында, амыд-лар-чуртталгага төлөп чок чоруп көргүзүп турары дөш шынгым шүгүмчүлөткөөн.

Тудат эргелди 11 айлар-ның планын 70,4 хуу күүсеткен. Херекселдер склади, компрессор-лаа, градирля болгаш химиктиг сүт арылгалгазы дужааттынмаан. Тудат материалдарын бодурул-гач, чорукту четпестерге ууру демисел-дин кошканын эш Стрельников

шүгүмчүлөөн. Моон чогур түн-келди кылдып, тудуруч ажилында партияны уурутууларын күштөли-дерин ол беттөөн.

Салгы ажилында харымсалга чок, самгылаары Эпштейнанын продсизита партия организациа-зынын секретарына сонгаан тур-ган. Ону өтсө-даа, салгылашкын-да четпестер ам-даа хөй. Комму-нист Аюшкова партия хурала-

рынга олуршпайн турар. Василь-ченко кежигүн дайымын ийи — үш айларда төлөсөй, чүгүм үрөп келгенин коммунистер база-ла шынгым шүгүмчүлөөн.

Партия аге организациалары-нын ролун бидер, оларга хун буру боттуту дуа көргүзөр тала-зы-биле «Тыва кобальт» партком тодаргай доктаалды хулаап алган.

О. КОРОДА.

Бүзүрелдиг бадыткал

Партиянын XXIII съездин чонуну амыдырал денелин бидеринге ажилчыларын болгаш алаб-хаак-чыларын ажил төлөвиринин база колхозчуларын нитиниң ажил-адындан кирип алыр орулгалы-нын өмүдөөн кол чүл бодурун көр-гөн. Материалдыг чүдүлгелерин боду-ренин хөгжүдериңе болгаш сайым-рангайжыларында чүткүлдүг ажил-лап турар ажилдакчыларын ажил

төлөвирин доктаамал бидерин оларга хамаарыштыр алган шаңнал-макталды өсүртеринин чутулазын съездинин Директиваларында айтыл-ган. Өске сөс-биле чыгаалжы, бу-дуртениң немелде орулгалын ко-нүсүлгенин ажилтын айды хире улуг-хуузу киригенил баа бодурун-де көргүтүлгелерин ажилынын түнелинде оон ажил төлөвир кал-чаар бөдөзүн тодаргалы-лап.

Оон анында, чаа байдалдарга күш-ажылды сагылга-турумун быжыл-лаары, күш-ажылга хамаарылганы патриотчу хулаап кылдыр көөрүңе кижилерин, бодурулгезинин ажил-херектери дөш ажилын бодуру ху-да харымсалгалыг болуру, бодуру-генин экономиктиг ийи беришкенин чаа системанын бар аргаларын долуу-биле ажилгалары партиянын XXIII съездинин Резолюциясында көрдүткен. Моральдыг ийи бериш-кени ажил-ишчи кижилер бодурун-де тур-соруун көдүрүп, ошакшаан ажилында оон харымсалгалын бели-дер. Моральдыг болгаш материал-дыг, совургалдарын хөгжүдериң ажил-адыг, бодурулге, организациа-ның бодурун калбаа-биле ажилдаары-нын ажилынын Талды районун ажил-ишчилеринин эки күш-ажыл-чы чедикшилерин бодурулгезинде балыткан. Оон тодаргай чижектерин көрөлиңер. Чер ажилынын бодуру-ге планнарын чедикшилерин күүсөт-кени дөш «Межеги» совхозтун ме-ханизаторларына 169 центнер та-рааны немелде төлөвирге (натур-

биле) берген. Кижилер бодурун ажил-даанынын шаа-биле санаан. Бир эвес механизатор сезон норманын күүсөт-кен болза, аааа 4 центнер тарааны халаска бээр. Оон анында, ол механизаторга 10 центнер чедир тарааны күртүе өртө-биле бодурун чыгап алырын чыгаалжы. Күртүе өртө-биле механизаторларга 1175 центнер тарааны саткан. Малчынарга баа немелде төлөвир берген. Хойжу Оюн Төкөл-оол чыл онзалганын ажил күүсөткөш, 15 баш хураанын немел-де төлөвирге алган.

Механизаторларын немелде тө-лөвирге «Тинелге» совхоз — 140 тонна, «Совет Россия» колхоз — 40 тонна 600 кг тарааны берген. «Ре-волюциянын чалымын» колхоз мал-чынарга немелде төлөвирге (ажыке шилчелерге) 6191 рубль чарты-лаан. Хойжулар Оюн Монтальбин — 833, Бөзбөрдүн — 517, Сорюкин — 533, Иванов — 392 рубль немелде төлөвирге алганын. Дудула ста-циялы хойжуларга 15 баш хураа-ны немелде төлөвирге берген.

Районун хөй-хөй мунакчыларын Хундул бижиктер-биле шаңгалы-лаан, а чамдыктарын аттарын рай-онунун Хундул самбырамында баа тус-тус ажил-адыларын, бодуру-гелерин, организациаларын Хун-дул самбыраларында кириген. А эң-не төлөптүгери Москва хоорайе — Совет Эвелединин улус ажил-адынын чедикшилеринин дөш-тегелгезин чорудуп турар.

С. ТУШКОВ.

«Найрал» совхозтун Урбун фермазынын коллектив районун ший-чир Кызыл тутун быжыг тудуп турар. Фермазын чамызын санычылары чыл эгезинде бедиктен социалист хулаап алгаш, ону эрткен 9 айлар-да чедикшилерин күүсеткен.

Мурнакчы санычылар Татьяна Наваштай, Байлакай Очур олар кол ху-лаагезин күүсөдипшес, ам пландан дашаар саалданы чорудуп турар. Фермазын санычылары амылдан хостуг шагында боттарынын мызыл бу-луунга уругу чыры, солунарын, сеткүүлдерин, номнары дөнтаамал номчуп турарлар.

ЧУРУНГА: санычы Нел Кыргыс чогаалчы С. Бюрбонук. «Шылгалда» деп немчүл номчуп олур.

С. Феонистовтун фотоу.

Политиктиг эге школарын адынакчыларынга дуулаамчы

Политиктиг эге школарын адынакчыларынга дуулаамчы кыл-дыр өөрдилге программанын Эзуаар консультациалыг тайылбыр материалдарын редакция парлап эгелди. «Политиктиг билгилерин үндөшкөн» деп өөрдилге куруууну баштайгы теманын «Ма-териалдыг бодурулге — нитилел хөгжүлгезинин үндөшкөн» деп бири-ги айтырынга хамаарыштыр консультацианы моон адаанда пар-лаан.

«Нитилел канчаар хөгжүп тура-рыл» деп бири теманы «Материал-дыг бодурулге — нитилел хөгжүл-гезинин үндөшкөн» деп баштайгы айты-рынын политиктиг эге школарын адынакчылары эң ханым-биле нити-гелди алыры эргөжөк чутула. Чүте дөргө, бо бири айтырлыг философия-нын, политиктиг экономиканын, төө-гүгүн чутула, нарын талазын та-йылдыр турар. Ийне-лаа, «Мате-риалдыг бодурулге — нитилел хөг-жүлгезинин үндөшкөн» деп үстүндө айтырлыг хандыр шийгээди алы-ры даразында темаларын адынак-чыларын өөрениңге дүгүтүр бо-лур.

Бо айтырлыг адынакчылар өө-рениңге, хамыктын мурунда Владимир Ильич Ленинниң 1914 чылда бижээн «Карл Маркс» деп номунун «Төөгүнү материалдыг бодурулге — нитилел хөгжүлгезинин дүрүмү бодурулге» деп бодурун номчуп, ханым-биле шийгээ-ди алыры сүмелээр болаан мен. Ол ному Тыванын ном чатурер чери 1955 чылда тыва дыкча очудурун парлаан.

«Материалдыг бодурулге — нити-лел хөгжүлгезинин үндөшкөн» деп айтырлыг бодурун элчөзүндө дараа-зында кезектерден тургустунган: «Кижилерин дөш чүл», «Нитилел хөгжүлгезинин дүрүмү бодурулге», «Нитилел амыралынын материалдыг үндөшкөн». «Мурнакчы ийилерин нитилел хөгжүлгезинин ролу», «Бодурулге күштер болгаш бодурулге харымсалгалары», «Ажил-

чы чоннар — нитилелдин кол боду-рукчу күжү». Бо айтырлыгын ады-накчы бодурун кичээлдерге-лаа, бот-өөрдилге-биле-лаа хандыр шийгээ-ди алыр ужурулут.

И. Кижилерин дөш чүл. Поли-тиктиг билгилерин үндөшкөн шийгээди алыр төлөдө, хамыктын мурунда кижилерин нитилелдин дүгү-түлгө эртенги өөрениңге эргөжөк чуту-ла болур. Кижилер, бир миллион хире чылдар бургунаар дикри аматтарындаан ачылган. Ол үеде бир кижилер нитилел болуп алгаш чурттал турар.

Кижилерин миллион чылдарын дүргүзүндө хөгжүлгезинин кончү нарын орун эртин келген. Даш ба-дында болгаш баштайгы амыралдыг обшья тургузууну ачылганын ча-согунунаан эгелдөө, амгы үенин автоматтыг заводларына, атомут ректорларына, кибернетиктиг машы-наларына чедир, эрте-бүрүгү ша-нын кижилериниң куджа чалырында чаагайжылыр туттунган бажынар-лыг амгы хоорайларга чедир, эң ча-выс мезелдерде — эртенги бодалдыг белиңге чедир кижилерин нитилел хөг-жөн болуп турар. Ол хөгжүлгө улам ийиңиң бурунгарылашкын.

Эрткен миллион хире чылдарын дүргүзүндө кижилерин нитилелдин боду-рун тургузууга баа кайгамчык улуг чартыгталар болгунду. Кижилер нити-лелди ол аразында хөгжүлгезинин ча-ла бөдүтүн ажил адынаан баш-

МАТЕРИАЛДЫГ БУДУРУЛГЕ

тайгы амыралдыг үенин чөргө бө-дүлгезинде эгелдөө, социализмге чедир көдүрүп үнөт, ийне-лаа ам-гы үеде чер бөдүлгезинин чуртгалы-ларын шүтүн бир кезинден хөй социализмин байдалдарында чурт-тал турар.

Кижилерин нитилел — ол дөргө, амы-дырап чуртталганын эргөжөк чутула материалдыг чагай чүдүлгелерин боду-ренин тодаргай арганын аайы-биле бот-боттары-биле харымсалгалыг кижилерин төөгү талазы-биле тур-густунган каттыкшыкыны-дыр. «Бодурулге харымсалгалыг бодурун мөөнөшкөн түнелелин нитилел ха-лаа азында турар нитилелди, бодурун ошакгай ылгалчак хандырлыг нити-лелди тургузуп турар», деп К. Маркс бижээн (Маркс болгаш Энгельс, Ши-лтигген чогаалдар, том I, арын 633).

Нитилел хөгжүлгезинин дүрүм Эзуаар болуру. Нитилел болза, ки-жилерин тура-соруунаан болгаш не-герелден хамаарышпаа объективтиг (бөдүлгү) хойгуларын Эзуаар хөгжүп турарын К. Маркс болгаш Ф. Энгельс бадаткан айткан. Нитилел-экономи-миктиг формаларын (үе-чаалар-ны) солугу чөтүм-на ол хойгулар-ны ролуларын, нитилелди, ийне-лаа баш-тайгы амыралдыг обшья тургу-зуу, оон соонда — кул эдилгенин тургузуу, даразында — феодализм тургузуу, оон соонда — капитализм тургузуу тыттып келген. Ийне-лаа, кижилерин нитилелдин социализмге болгаш коммунизмге чалдып чок шийгээшкени баа-ла дүрүм Эзуаар болур.

Кижилерин нитилел амыралды-ла-не нарын болгаш ийне-бүтү тала-

лыг. Амгы үеде чер бөдүлгезинин кырында 130 хире чурттал бар, 2500 ажыг дымдар кырында чыгаалжып үш миллион ажыг кижилер ийне-лаа чурттал турар. Ол улустарын чурт-тал турар бойлус болгаш социал (нитилел) байдалдары, чаңчылар, бөдү-чүрүмнэри, аажы-чаңы дыкка ыл-галды.

Оларын чамдыктары материалдыг болгаш культурут депшлгенин ору-биле ырак бурунгарлап, бедик хөгжүлгезинин индустриалдыг күртү-лерде чурттал турар, өсөөлери хөй эвес-лаа болза, баштайгы амыралдыг байдалында ам-даа уштуммаан. Баштайгы амыралдыг нитилелдин байдалында уштуммаан ол улус-та Оксанын чамдык ортулукта-рында, Австралиянын, Африканын болгаш Мурнуу Американын казы-боот, кижилер бөдөн шылаас чөргөлдө чурттал турарлар.

Африканын муруну чүгүндө бун-менер, Мурнуу-чөөн Азиянын Бор-не ортулууну төп районнарында пуанар деп аймактар баштайгы амы-ралдыг тура-соруунаан болгаш не-герелден хамаарышпаа объективтиг (бөдүлгү) хойгуларын Эзуаар хөгжүп турарын К. Маркс болгаш Ф. Энгельс бадаткан айткан. Нитилел-экономи-миктиг формаларын (үе-чаалар-ны) солугу чөтүм-на ол хойгулар-ны ролуларын, нитилелди, ийне-лаа баш-тайгы амыралдыг обшья тургу-зуу, оон соонда — кул эдилгенин тургузуу, даразында — феодализм тургузуу, оон соонда — капитализм тургузуу тыттып келген. Ийне-лаа, кижилерин нитилелдин социализмге болгаш коммунизмге чалдып чок шийгээшкени баа-ла дүрүм Эзуаар болур.

Кижилерин нитилел амыралды-ла-не нарын болгаш ийне-бүтү тала-

лыг. Амгы үеде чер бөдүлгезинин кырында 130 хире чурттал бар, 2500 ажыг дымдар кырында чыгаалжып үш миллион ажыг кижилер ийне-лаа чурттал турар. Ол улустарын чурт-тал турар бойлус болгаш социал (нитилел) байдалдары, чаңчылар, бөдү-чүрүмнэри, аажы-чаңы дыкка ыл-галды.

Оларын чамдыктары материалдыг болгаш культурут депшлгенин ору-биле ырак бурунгарлап, бедик хөгжүлгезинин индустриалдыг күртү-лерде чурттал турар, өсөөлери хөй эвес-лаа болза, баштайгы амыралдыг байдалында ам-даа уштуммаан. Баштайгы амыралдыг нитилелдин байдалында уштуммаан ол улус-та Оксанын чамдык ортулукта-рында, Австралиянын, Африканын болгаш Мурнуу Американын казы-боот, кижилер бөдөн шылаас чөргөлдө чурттал турарлар.

Африканын муруну чүгүндө бун-менер, Мурнуу-чөөн Азиянын Бор-не ортулууну төп районнарында пуанар деп аймактар баштайгы амы-ралдыг тура-соруунаан болгаш не-герелден хамаарышпаа объективтиг (бөдүлгү) хойгуларын Эзуаар хөгжүп турарын К. Маркс болгаш Ф. Энгельс бадаткан айткан. Нитилел-экономи-миктиг формаларын (үе-чаалар-ны) солугу чөтүм-на ол хойгулар-ны ролуларын, нитилелди, ийне-лаа баш-тайгы амыралдыг обшья тургу-зуу, оон соонда — кул эдилгенин тургузуу, даразында — феодализм тургузуу, оон соонда — капитализм тургузуу тыттып келген. Ийне-лаа, кижилерин нитилелдин социализмге болгаш коммунизмге чалдып чок шийгээшкени баа-ла дүрүм Эзуаар болур.

Кижилерин нитилел амыралды-ла-не нарын болгаш ийне-бүтү тала-

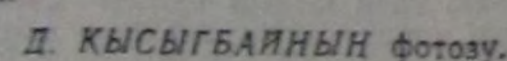
АЖЫЛЫН ЧУГААЛАШКАШ, СОРУЛГАЗЫН САЛГАН

шпинтерге. Хондерегге чыно мек
ништен турган С. Спай-оо кем
черек уудуктеги шпинтерге. Ч
даага кивотеатрынын турун
М. Ашак-оо база-аа арагалар, ку
гавналар туур.

Чымдык культура одагалары к
ка белен эвес. Септелерге торуту
аа-даа, шырыны багай. Хайраана
ныны, Хорум-Дагыны, Чыргакны
Бора-Тайганын куду, изиболтока
ны ам-даа соок, одуру туул-бел
че хайдыртыналар.

Культура аймакдакчылары сору
галары чуугаашкан, тодары
хемтеглерин конференция айткан

Н. БАДЫ-ЛАМА
М. СЕВЕР

Красноярский крайный шы-
мар шыдыраачылы, мастерге кан-
дидат. Башкы Владимир Николае-
вич Никитин бистиң республика-
нык шилдине шыдыраачылары-
биле ужурамылгала кирип тур-
ганын көмүчкүчүлөр билер болгай.

Мастерге кандидат биле ойнак-
саз, ооң салдын көрүмсүз ки-
жилер өзүсүз эвес.

Журналисттериниң чаалагын бу-
гаар Владимир Николаевич ар-
кылы дээрлик хиле «Шы-
солук реакцияныкы» алдыкы
болуп берген. Реакцияныкы-
ларыныкы иштинден бирги раз-
рядчы шыдыраачылар Чоуду би-
ле Шийининиң эки ойнап били-
рин ал үнелеп демедеген.

Аалчы биле ужурамылгала 15
мин илурлукан. Мастерге кан-
дидат-биле оюн элзэр үр ургу-
ла.

Р И И

В. НИКИТИН.
Брасноярскин штыраагы

Редактор Н. Н. КУДАЖИ

1. «НАПЫРАЛДЫ» 12 артоо, 10. «Маадырдың акымы» 2. «Скорофутун м
апон дугуларыкты» 12, 4, 553, 945 шапталар
«БАА-ХЕМ» : «Поесидилер сонга дуж-биле эртин турар» 230, 4
6.30, 8.30 шапталар
«ЕНИСЕЙ» : «Чорун-ла турдугус» 10, 240. «Каткыжыны элүрө»
440, 6.20, 9 шапталар.
«ВОСТОК» : «Поесиде болган таварыялалар» 240, 430, 6.20. «Ш
тың» (1-ги, 2-ги сериялары) 8 шапталар.

Четтердэм! Чүпүд-биле бара
бооп болур ирги мен, Николай Александрович?
— Ийе, харын силериниң дузавы
хереглээш, мөгейин тур мен, дуз
лап көрүңер, Леонид Иванович.
— Каячар дузалар мен?
— Улаасас өлүк тывыжының сел

Адактың солуңда эш Кравченко-
мынча дэя:

— Чаа, Леснид Иванович, су
райны кыжын. аңгылар катан
ышыче аъттарын үеде ап алып б
тур бис ийиш.

Черде мачаш эдден аа, эргим и
тучу. Белекел контораы рай
яуу-ла болгай. Оз иштутууска

Базы. Шетинки — Кривченко кудумтузу, бажың М 3. Тел
ның 23-35, партияж амыдырал ылдизиниң 23-54, агитация бол
тын болгаш кезде корреспондентилер база совет тургузат болган
27-41, Солун келбейи барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ның Министрлер Чөвүлелинин чанында Парлаатга эргеделинин типографиязы. ТС—01294